

บทที่ 4 บริบทพื้นที่ศึกษา

4.1 ความเป็นมาของโครงการอพยพชาวเขา

ในปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลโดยกรมป่าไม้ ได้ประกาศให้พื้นที่บริเวณบ้านแม่ล้าน - ผาแดง ซึ่งติดกับดอยหลวงเป็นเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ซึ่งมีรอยต่อของ 3 จังหวัด คือ จังหวัดลำปาง จังหวัดพะเยา และจังหวัดเชียงราย เนื่องจากนโยบายการอนุรักษ์ที่จำเป็นต้องประกาศเขตป่าอนุรักษ์เพิ่มขึ้นของรัฐบาลและได้พิจารณาแล้วว่าพื้นที่บริเวณดังกล่าว เป็นพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 1 A และเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำ 3 สาย คือ แม่น้ำวังไหลลงสู่จังหวัดลำปาง แม่น้ำปิงไหลลงสู่จังหวัดพะเยา และแม่น้ำลาวไหลลงสู่จังหวัดเชียงราย การที่ให้ชาวเขาอาศัยและทำกินจะส่งผลกระทบต่อต้นน้ำลำธารนี้ได้ คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติ เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2535 แต่งตั้งคณะกรรมการเฉพาะกิจ จัดทำแผนงานแก้ไขปัญหาชาวเขาในพื้นที่โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว เขตบ้านแม่ล้าน - ผาแดง โดยอพยพชาวเขาที่สมัครใจจากเขตบ้านแม่ล้าน - ผาแดงลงสู่ที่รองรับบ้านแม่ฮ้อ - ผาฮ้อ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ซึ่งดำเนินการอพยพในปีงบประมาณ 2536 - 2537 ทั้งนี้สภาความมั่นคงแห่งชาติได้มอบหมายให้กรมป่าไม้เป็นผู้ขอพื้นที่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นพื้นที่รองรับและดำเนินการรับผิดชอบการอพยพชาวเขา รวม 3 บ้าง โดยกรมป่าไม้ได้ดำเนินการมอบหมายให้ สำนักงานป่าไม้เขตลำปางเป็นผู้ดำเนินการ

สำนักงานป่าไม้เขตลำปาง กรมป่าไม้ ได้เริ่มดำเนินการอพยพชาวเขาที่สมัครใจจากเขตบ้านแม่ล้าน - ผาแดง ลงสู่พื้นที่รองรับบ้านแม่ฮ้อ - ผาฮ้อ ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ตั้งแต่วันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2537 จนแล้วเสร็จในวันที่ 31 มีนาคม 2537 รวมใช้เวลาอพยพ 46 วัน โดยได้ดำเนินการอพยพชาวเขาจำนวนทั้งสิ้น 168 ครอบครัว ประชากร 855 คน จากการดำเนินการอพยพชาวเขาดังกล่าวออกจากเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวงลงสู่พื้นที่รองรับที่กำหนดให้ พบว่าสภาพทั่วไปของพื้นที่รองรับอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะสมในการดำรงชีพ กล่าวคือ สภาพดินเป็นลูกรัง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นกรวดหิน ไม่มีแหล่งน้ำ และไม่สามารถทำกินได้ จึงทำให้เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประเพณี และภาษา ตลอดจนด้านความเป็นอยู่ ดังนั้นในปีพ.ศ. 2538 สำนักงานศูนย์อำนวยการประสานงานแก้ไขปัญหาชาวเขาและกำจัดปลุกพืชเสพติด กองทัพบกภาคที่ 3 จึงได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณีการอพยพชาวเขา

จากเขตบ้านแม่ล้าน – ผาแดง ลงสู่พื้นที่รองรับบ้านแม่ฮ้อ- ผาฮ้อ หรือบ้านวังใหม่ หมู่ที่ 12 ตำบล ร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ในปัจจุบันชาวเขาอพยพได้ตั้งถิ่นฐานและดำรงชีพ ใน บริเวณพื้นที่รองรับการอพยพมาเป็นระยะเวลา 7 ปีเศษแล้ว (อ้างใน สำนักงานศูนย์อำนวยการ ประสานงานแก้ไขปัญหาชาวเขาและกำจัดปลูกพืชเสพติด กองทัพบกภาคที่ 3 : 2538)

4.1.1 ภูมิหลังก่อนการอพยพชาวเขา

เนื่องจากโครงการพัฒนาที่สูงไทย – นอร์เว เป็นโครงการที่รัฐบาลไทยได้รับความช่วยเหลือจากองค์การบรรเทาทุกข์แห่งคริสตจักรนอร์เว และกองทุนเพื่อการใช้จ่ายในทางที่ผิด แห่งสหประชาชาติ ในอันที่จะช่วยเหลือพัฒนาชาวเขาและแก้ปัญหาการปลูกพืชเสพติดในภาคเหนือของประเทศไทยด้วยการสนับสนุนช่วยเหลือด้านการเงินและวิชาการแก่รัฐบาลไทย โดยผ่านทางกรมวิเทศสหการ กรมประชาสงเคราะห์กระทรวงมหาดไทย ในหน่วยงานบริหารโครงการ สำนักงาน ป.ป.ส. เป็นหน่วยประสาน และ NAC เป็นหน่วยงานสนับสนุนการปฏิบัติ รวมทั้งหน่วยงานราชการต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องเป็นหน่วยปฏิบัติงานในแต่ละด้านโครงการมีระยะ ดำเนินการ 5 ปี (2528 – 2532) แต่ต่อมาได้ขยายเวลาการดำเนินงานออกไปอีก 3 ปี (2533 – 2535)

4.1.2 การบริหารโครงการ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ

1. ระดับนโยบาย มีคณะกรรมการบริหารและประสานงานเป็นผู้กำหนด นโยบายเกี่ยวกับการดำเนินงาน งบประมาณ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ รวมทั้งพิจารณาแก้ไขปัญหาที่สำคัญในการปฏิบัติงานของโครงการ ประสานกิจกรรมการดำเนินงานต่าง ๆ ระหว่างโครงการฯ กับกระทรวง ทบวง กรมและสถาบันต่าง ๆ โดยมีคณะกรรมการจังหวัดซึ่งมีผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธาน นอกจากนี้ยังจัดตั้งคณะทำงานอำเภอรับผิดชอบการปฏิบัติงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ หน่วยงานหลักที่รับผิดชอบในพื้นที่
2. ระดับโครงการ ฯ เจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์จะทำหน้าที่ในฐานะผู้ อำนวยการโครงการฯ บริหารงานภายในโครงการฯ ประสานงานกับหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง จัดทำแผนงานติดตามประเมินผลและฝึกอบรม สำนักงาน ป.ป.ส. ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานนโยบาย และแผน
3. ระดับปฏิบัติงาน โครงการฯ มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานร่วมกับชาวเขาโดยตรงในหมู่บ้านและมีฝ่ายประสานงานปฏิบัติงานร่วมกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ปฏิบัติงาน ทั้งด้านพัฒนาอาชีพ พัฒนาการศึกษา พัฒนาด้านสาธารณสุข และพัฒนาด้านการปกครอง

4.1.3 การกำหนดกิจกรรมเพื่อการพัฒนา

โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เว ได้กำหนดกิจกรรมเพื่อการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนาด้านการเกษตร โครงการฯ ถือเป็นกิจกรรมที่สำคัญและเร่งด่วนที่ต้องรีบดำเนินการ เพื่อเป็นการเบิกและนำร่องให้ส่วนราชการที่รับผิดชอบโดยตรงสามารถเตรียมตัวเข้าไปปฏิบัติแทนต่อไป ซึ่งเน้นการดำเนินการ ดังนี้

1.1 เร่งรัดการเพิ่มผลผลิตพืชอาหาร เพื่อให้ชาวเขาที่มีอาหารบริโภคอย่างเพียงพอตลอดปี

1.2 ส่งเสริมการผลิตพืชเศรษฐกิจทดแทนฝิ่น ทั้งระยะสั้นและระยะยาวควบคู่กันไปตามความต้องการ และความเหมาะสมของตลาด

1.3 ฝึกอบรมและช่วยเหลือปรับปรุงสัตว์เลี้ยง เพื่อบริโภคในครัวเรือนและการค้า

1.4 ส่งเสริมและสนับสนุนวิธีการอนุรักษ์ดินและน้ำผสมผสานกับกิจกรรมทางด้านการเกษตรทุก ๆ ประเภท

2. การพัฒนาทางการศึกษา ส่งเสริมให้ชาวเขาในพื้นที่อ่านออกเขียนได้ รู้ภาษาไทยและสามารถได้รับการศึกษาตามเกณฑ์ภาคบังคับ ดำเนินการร่วมกับสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดและอำเภอศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน ศึกษาธิการ จังหวัดและอำเภอ พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือจัดสร้างโรงเรียนใหม่สนับสนุนวัสดุการเรียนการสอนที่จำเป็นให้ทุนการศึกษา การนิเทศการศึกษา การจัดระบบการบริหารการศึกษาที่เหมาะสม

3. การพัฒนาปัจจัยพื้นฐานและองค์กรเพื่อพัฒนาหมู่บ้าน โครงการฯ ได้ร่วมกับกรมป่าไม้กรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท สำนักงานจังหวัด ดำเนินการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร การซ่อมสร้างถนน และร่วมกับที่ทำการปกครองอำเภอพัฒนาชุมชน จังหวัดและอำเภอ ดำเนินกิจกรรมในด้านการจัดตั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน เตรียมกลุ่มเกษตรกรกลุ่มสหกรณ์ รวมทั้งการจัดตั้งคณะกรรมการกลุ่มย่อย เพื่อดำเนินการเฉพาะกิจ เช่น การจัดตั้งธนาคารข้าว ธนาคารปุ๋ย เป็นต้น ซึ่งเป็นการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานหรือเตรียมชาวบ้านให้สามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐและเอกชน ทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป

4.1.4 บริบทพื้นที่ก่อนอพยพ

ในพื้นที่ศึกษาหมู่บ้านก่อนการอพยพในเขตอำเภอแม่ใจ อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย และในเขตอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ซึ่งทั้งหมดตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ได้ประกาศเมื่อเดือน เมษายน 2533 เป็นเขตต้นน้ำแม่วัง อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชั้น 2

ระดับความสูงประมาณ 1,150 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติเย้าหรือเมียน ข้อมูลจากการสำรวจปี พ.ศ. 2535 มีจำนวนครัวเรือน 214 หลังคาเรือน จำนวนประชากร 1,421 คน มีครอบครัวติดผืนและฐานะยากจนเนื่องจากมีที่ดินทำกินน้อย และได้มีการส่งลูกสาวไปเป็นโสเภณีประมาณ 30 หลังคาเรือน หมู่บ้านแห่งนี้ในอดีตเคยเป็นพื้นที่ตั้งหมู่บ้านเพื่อการทำไร่หมุนเวียนมาก่อน เมื่อประมาณ 60 ปีมาแล้ว โดยพวกเขาและลิซอ ในครั้งสุดท้ายเริ่มมีการตั้งถิ่นฐานใหม่อีกครั้ง เมื่อประมาณ 36 ปีที่ผ่านมา

โครงสร้างพื้นฐานมีถนนบนภูเขาระยะทาง 8 กิโลเมตร จากถนนที่ราบสร้างโดยโครงการพัฒนาที่สูงไทย - นอร์เวย์ ในปี 2526 ไม่มีไฟฟ้า รัฐบาลได้ตั้งโรงเรียนและสถานีอนามัย การใช้ที่ดินของชาวบ้านได้หันมาปลูกกาแฟ หลังจากได้รับการส่งเสริมจากโครงการไทย - นอร์เวย์ ทำให้ลดพื้นที่ปลูกฝิ่นลง ปัจจุบันใช้พื้นที่การเกษตรทั้งหมดประมาณ 724 ไร่ ปลูกกาแฟใกล้บ้านและปลูกข้าวโพดและข้าวไรในที่ไร่ห่างจากบ้านบางส่วนเริ่มปลูกไม้ผลแล้วชาวบ้านจะปลูกกาแฟเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จนมีเนื้อที่ปลูกทั้งหมด 500 ไร่ เฉลี่ยครัวเรือนละ 10 ไร่ (1 ไร่มี 400 ต้น ปัจจุบันมี 2 แสนต้น) โดยเฉลี่ยมีรายได้จากกาแฟครัวเรือนละ 3 หมื่นล้าน

พื้นที่อนุรักษ์ชาวบ้านมีประเพณีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำที่มีฝัอรักษ์หมู่บ้านอยู่ เรียกว่าฝัตะปุงเมียน ต่อมาโครงการพัฒนาได้สนับสนุนให้ชาวบ้านรักษาพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้น และลดการขยายพื้นที่เพาะปลูก มีพื้นที่ป่าอนุรักษ์ประมาณ 10 ไร่ ในหมู่บ้านประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ

1. หมู่บ้านถูกกดดันจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ให้อพยพออก และถูกต่อต้านจากชุมชนในที่ราบทำให้มีสำนึกในเรื่องการอนุรักษ์ป่ามากขึ้น
2. ชาวบ้านมีการอพยพย้ายเข้าออกต่อเนื่องซึ่งมีผลต่อการใช้ที่ดิน
3. เริ่มมีการขยายการจับจองที่ดินปลูกผลไม้ในพื้นที่ห่างไกลหมู่บ้าน
4. เริ่มมีการขยายของการจับจองที่ดินปลูกผลไม้ในพื้นที่ห่างไกลหมู่บ้าน
5. การขยายพื้นที่ปลูกกาแฟ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์

4.1.5 การแก้ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยหลวง

โครงการพัฒนาที่สูงไทย - นอร์เวย์ ได้เข้าไปดำเนินการพัฒนาชาวเขาในพื้นที่แม่सान - ผาแดง ตั้งแต่วันที่ 2 มกราคม 2528 โดยมีข้อมูลว่าชาวเขาเหล่านี้ได้ตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรมาเป็นเวลากว่า 30 ปี และเป็นหมู่บ้านที่ถูกตั้งตามกฎหมาย ชาวเขาในเขตการพัฒนาของโครงการฯ และอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยหลวง

ดังนั้นในปี พ.ศ. 2531 กรมประมงกระทรวงมหาดไทยเป็นหน่วยงานร่วมบริหารโครงการฯ ได้ทำเรื่องถึงกรมป่าไม้ขออนุญาตใช้พื้นที่ดังกล่าว ซึ่งกรมป่าไม้ ไม่อนุญาตให้เข้าทำประโยชน์ตามที่ขอ เนื่องจากพื้นที่ของโครงการฯ อยู่ในเขตพื้นที่เตรียมประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ซึ่งมีลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาสูงชัน สภาพป่าอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เป็นเขตลุ่มน้ำชั้น 1 และบางส่วนเป็นเขตลุ่มน้ำชั้น 1 A อุทยานแห่งชาติดอยหลวง ในฐานะหน่วยงานที่ควบคุมดูแลพื้นที่ป่าไม้บริเวณดังกล่าวได้แจ้งเป็นหนังสือให้โครงการพัฒนาที่สูงไทย-นอร์เวย์ หยุดดำเนินการและออกจากพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยหลวง จำนวน 2 ฉบับ คือ

- 1) หนังสืออุทยานแห่งชาติดอยหลวง ที่ กษ 0713 (ดล)131 ลงวันที่ 18 กรกฎาคม 2533
- 2) หนังสืออุทยานแห่งชาติดอยหลวง ที่ กษ 0713 (ดล)174 ลงวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2533

ผลปรากฏว่าในการดำเนินงาน ในวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2533 โครงการพัฒนาที่สูงไทย - นอร์เวย์ ได้หยุดดำเนินการและออกจากพื้นที่ และได้ทำหนังสือถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อแจ้งให้ทราบและเสนอให้พิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานของโครงการพัฒนาที่สูงไทย - นอร์เวย์ ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยหลวง

มติ ครม. เมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2532 อนุมัติให้มีการดำเนินงานจัดการอพยพกับชาวบ้าน 8 หมู่บ้านโดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการ การแก้ไขปัญหาชาวเขา และการปลูกยาเสพติด โดยมีรองนายกรัฐมนตรี พล.ต.อ. เกา สารสิน เป็นประธาน ในระดับพื้นที่ มีผู้ว่าราชการจังหวัดลำปางเป็นประธานงบประมาณการดำเนินการ ได้เสนองบประมาณในการดำเนินอพยพ การจ่ายค่าชดเชย การรื้อถอน และการสร้างชุมชนใหม่จำนวน 197 ล้านบาท แต่คณะรัฐมนตรีอนุมัติงบประมาณเพียง 40 ล้านบาท

วันที่ 24 มิถุนายน 2535 รองนายกรัฐมนตรี พล.ต.อ.เกา สารสิน ในฐานะประธานคณะกรรมการแก้ไขปัญหาชาวเขาและการปลูกพืชยาเสพติดได้สั่งการโดยสรุปให้มีการดำเนินงานระดับพื้นที่มี 2 แนวทาง คือ

1. ต้องขุดใช้ค้ำรื้อถอนบ้านเรือน และช่วยในการขนส่งและการก่อสร้างให้สามารถอยู่ในพื้นที่รองรับได้
2. ค่าขนส่งย้ายบ้าน 30,000 บาท / ครอบครัว นอกจากนี้รายได้รวมทั้งหมดของหมู่บ้านเป็นเงินทั้งสิ้น 850,000 บาท เฉลี่ยครอบครัวละ 50,000

แต่ผลปรากฏว่าภายหลังจากที่ชาวบ้านย้ายลงมาแล้ว ชาวบ้านได้รับค่าชดเชยเพียงค่ารถถอน ในแต่ละครอบครัวแบบเหมาจ่าย ครอบครัวละ 5,000 บาท ค่าพืชผลที่ชาวบ้านร้องขอไม่ได้รับการชดเชย และได้ค่าครองชีพต่อคน คนละ 1,200 บาท

4.1.5 การดำเนินการอพยพชาวเขา

คณะรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2535 รับทราบผลการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการเฉพาะกิจจัดทำแผน การแก้ไขปัญหาชาวเขาในพื้นที่โครงการพัฒนาที่สูงไทย - นอร์เว ในเขตแม่ส้าน - ผาแดง ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติดอยหลวงเห็นชอบกับโครงการและแนวทางการดำเนินการตามที่สำนักงานสภาพความมั่นคงแห่งชาติเสนอโดยอนุมัติแผนงานและงบประมาณให้ดำเนินการต่อไปได้ตามแผนงานดังกล่าว มอบหมายให้กรมป่าไม้ทำการประชาสัมพันธ์และรับผิดชอบในการอพยพชาวเขา จากในเขตแม่ส้าน - ผาแดง จำนวน 107 หลังคาเรือน ผู้พื้นที่รองรับบ้านแม่ฮ้อ - ผาฮ้อ จำนวน 11,500 ไร่ เขตรอยต่อระหว่างอำเภอแจ้ห่ม และอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง กรมป่าไม้มอบหมายให้สำนักงานป่าไม้เขตลำปาง เป็นผู้ดำเนินการอพยพชาวเขาตามแผนงาน จำนวน 107 หลังคาเรือน จำนวน 762 คน ให้ลงมาอยู่ในพื้นที่รองรับบ้านแม่ฮ้อ - ผาฮ้อ ให้เสร็จสิ้นภายในเดือนมีนาคม 2537 โดยจัดในระบบหมู่บ้านป่าไม้ โดยอนุโลม แบ่งแปลงที่อยู่อาศัยแปลงละ 1 ไร่ และที่ทำกินแปลงละ 10 ไร่ เมื่อดำเนินการอพยพชาวเขาลงมา เสร็จสิ้นเรียบร้อยแล้ว มอบให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการต่อไป

4.2 การจัดการพื้นที่รองรับภายหลังจากการอพยพชาวเขา

4.2.1 สถานที่ตั้ง

พื้นที่รองรับชาวเขาตั้งอยู่บริเวณบ้านวังใหม่ หมู่ที่ 12 ตำบลร่องเคาะ อำเภอ วังเหนือ จังหวัดลำปาง ปัจจุบันได้จัดตั้ง เป็นหมู่บ้านที่ถูกต้องตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 ให้ชื่อว่าบ้านวังใหม่ หมู่ที่ 12 ตำบลร่องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง เดิมอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติป่าแม่สูก และป่าแม่สอยที่จำแนกเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อการเกษตร ในปัจจุบันได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดเขตที่ดินป่าสงวนแห่งชาติให้เป็นเขตปฏิรูปที่ดินตามประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกาเล่ม 111 ตอนที่ 16ก ลงวันที่ 18 พฤษภาคม 2537 อยู่ในระหว่างแผนที่ 4946-4 บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 75 - 80 มีทางหลวงจังหวัดหมายเลข 1035 สายลำปาง - วังเหนือ ผ่านจึงทำให้ทางคมนาคมจากพื้นที่รองรับกับจังหวัดลำปางสะดวกใช้การได้ตลอดปี

4.2.2 ลักษณะภูมิประเทศ

พื้นที่รองรับการอพยพบ้านวังใหม่เป็นพื้นที่ราบเป็นภูเขาเตี้ย ๆ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ประมาณ 400 เมตร มีลำน้ำแม่สุกไหลผ่านกลางพื้นที่ สภาพป่าไม้เดิมเป็นป่าเบญจพรรณ ปัจจุบันมีสภาพเป็นป่าเสื่อมโทรม ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทรายและดินลูกรังมีหินกรวดกระจายโดยทั่วไป ไม่มีความเหมาะสมของพื้นที่ในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม นอกจากนี้ยังมีอ่างเก็บน้ำแม่สุก ซึ่งเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติความจุประมาณ 1 ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถนำน้ำไปใช้เพื่อการเกษตรและอุปโภค-บริโภคได้เป็นบางบริเวณพื้นที่แต่ฤดูแล้งจะขาดแคลนน้ำ

ลักษณะพื้นที่รองรับการอพยพเป็นที่ราบมีสภาพป่าเป็นป่าเสื่อมโทรม ลักษณะส่วนใหญ่เป็นดินลูกรังมีหินกรวดเป็นส่วนใหญ่อ่างเก็บน้ำแม่สุกฤดูแล้งจะขาดแคลนน้ำ มีลำน้ำแม่สุกไหลผ่าน พื้นที่มีทั้งหมดประมาณ 3,000 ไร่ บริเวณพื้นที่รัฐบาลจัดสรรให้ชาวเขา ตัดถนนสาย 1035 จากอำเภอวังเหนือไป จังหวัดลำปาง

ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินลูกรังมีหินปนจำนวนมาก รัฐบาลพื้นที่จัดสรรให้ชาวเขาอพยพเป็น 2 แปลง ได้แก่

1. พื้นที่อยู่อาศัยได้รับ ประมาณ 1 ไร่ มีลักษณะเป็นดินลูกรัง
2. พื้นที่ทำกิน ได้รับจำนวน 10 ไร่ มีลักษณะเป็นดินลูกรัง ซึ่งไม่

เหมาะกับการทำเกษตร

สำหรับจำนวนปริมาณพื้นที่รองรับการอพยพชาวเขาบ้านวังใหม่ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปางมีเนื้อที่ประมาณ 11,500 ไร่ โดยแบ่งการให้ประโยชน์คือ

1. พื้นที่อยู่อาศัย	จำนวน	625	ไร่
2. พื้นที่ทำกิน	จำนวน	5,738	ไร่
3. พื้นที่สาธารณูปโภค	จำนวน	2,262	ไร่
4. พื้นที่ป่าไม้การใช้สอยชุมชน	จำนวน	2,875	ไร่

4.2.4 ลักษณะประชากร

เดิมชาวเขาเผ่าเย้า ลัวะ ลีซอ อาศัยอยู่ในเขตพื้นที่แม่ส้าน - ผาแดง จำนวน 8 หมู่บ้าน ในพื้นที่บริเวณภูเขาสูงรอยต่อ 3 จังหวัด คือจังหวัดลำปาง พะเยา เชียงราย ระยะเวลาตั้งบ้านเรือนมานานกว่า 30 ปี แบ่งเขตการปกครองออกเป็น

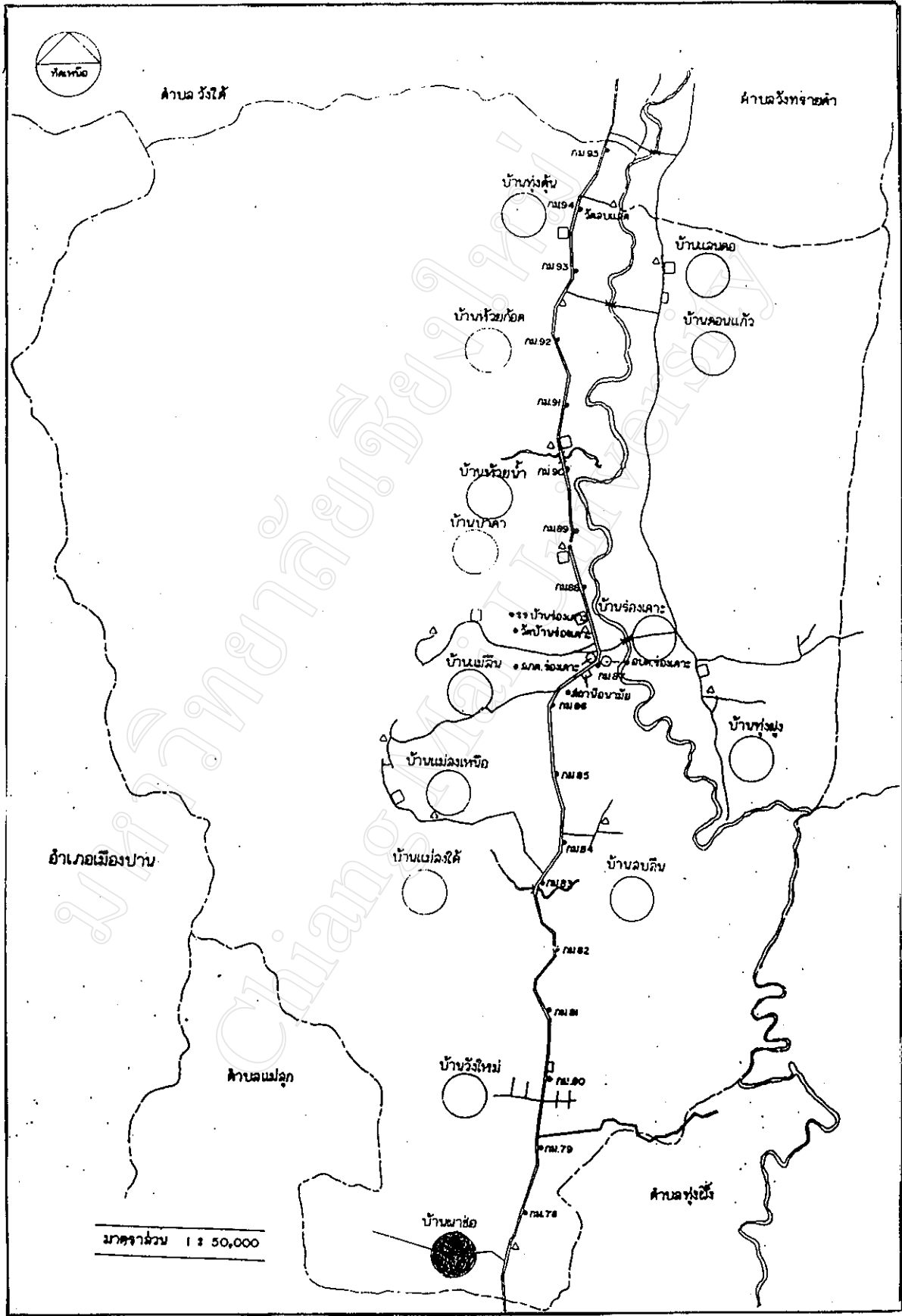
1. เขตการปกครองอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ประกอบด้วยบ้านแม่ส้าน แม่ต๋อม และป่าคา ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าเย้า จำนวน 539 คน
2. เขตการปกครอง อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยาประกอบด้วยบ้านผาแดง บ้านป่าเมียง บ้านป่าปูเลาะ ซึ่งเป็นชาวเขาเผ่าเย้าจำนวน 568 คน
3. เขตการปกครอง อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย ประกอบด้วยบ้านห้วยฮ่อมเย้า ชาวลัวะ ห้วยฮ่อมลีซอ ชาวเขาเผ่าลีซอจำนวน 397 คน

หมู่บ้านชาวเขาทั้ง 8 หมู่บ้านเป็นหมู่บ้านทางการที่ถูกต้อง มีทะเบียนบ้าน ทร.14 บัตรประจำตัวประชาชนและได้รับสัญชาติไทย โดยเฉลี่ย 70 เปอร์เซ็นต์

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรชาวเขาที่ถูกอพยพมาสู่พื้นที่ บ้านวังใหม่ ตำบลร้องเคาะ อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง

กลุ่มบ้าน	เผ่า	จำนวนครอบครัว	จำนวนประชากร
1. บ้านแม่ส้าน	เย้า	75	338
2. บ้านป่าคา	เย้า	39	168
3. บ้านแม่ต๋อม	เย้า	22	112
4. บ้านห้วยฮ่อมเย้า	เย้า	12	69
5. บ้านห้วยฮ่อมลีซอ	ลัวะ	20	118
รวม	2 เผ่า	168	855

ที่มา : สำนักงานศูนย์อำนวยการประสานงานแก้ไขปัญหาชาวเขาและกำจัดปลุกพืชเสพติด กองทัพบกภาคที่ 3 ปี พ.ศ. 2535

แผนภูมิที่ 3 แผนที่ตั้งบ้านร่องเคาะ

4.2.4 ลักษณะการจัดสรรที่ดินหมู่บ้านวังใหม่

1) สภาพพื้นที่อยู่อาศัยมีการจัดสรรแบ่งแปลงที่ดินเป็นล็อก ๆ (ใช้ปลูกบ้านปลูกพืชผัก) มีถนนผ่านในบริเวณพื้นที่รองรับมีโรงเรียน ในด้านฝั่งขวาของพื้นที่มีลำห้วยสายเล็ก ๆ ไหลผ่านหมู่บ้านกลุ่มชาวบ้านอพยพเข้าบางส่วนกับชาวลัวะใช้น้ำจากลำน้ำนี้ สภาพดินในพื้นที่อยู่อาศัยเป็นดินลูกรังไม่สามารถปลูกผักสวนครัวได้และปลูกต้นไม้ยืนต้นได้ในฤดูแล้งขาดแคลนน้ำในการอุปโภค - บริโภค

2) พื้นที่ทำกินรัฐได้จัดแบ่งแปลงกำหนดให้ครอบครัวละ 10 ไร่ โดยจัดพื้นที่ป่าสงวนเสื่อมโทรมให้ ซึ่งจากการสังเกต พบว่าพื้นที่ยังมีสภาพป่าที่ใช้ได้ดี โดยจะยังมีไม้ป่าจำพวก ไม้ตั้ง ไม้แฉะ ขึ้นอยู่และมีหญ้าขึ้นปกคลุมไปทั่ว (รวมทั้งหญ้าที่ทนแล้งได้ดี) สภาพป่าดูรกในบางส่วนและในหน้าแล้งคาดว่าป่าแห้งแล้งมาก พื้นที่ดินยังคงมีพื้นที่ลาดไม่มาก จนถึงลาดชันมาก ๆ มีลำห้วยเล็ก ๆ ตามร่องเขา แต่ก็มีน้ำไม่มาก บางพื้นที่ชาวบ้านได้เพาะปลูกไปบ้างแล้วแต่ไม่มาก การแบ่งพื้นที่ทำกินโดยการจับฉลาก โดยผู้กลุ่มผู้อพยพลงมาก่อน(กลุ่มเข้า)จะจับฉลากก่อนและสามารถเลือกสับเปลี่ยนพื้นที่แปลง เมื่อพบว่าไม่สามารถทำกินได้ก็ได้จับฉลากใหม่ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มเข้ากล่าวว่าในครั้งแรกได้มีการจับฉลาก 2 ครั้ง ส่วนผู้อพยพลงมาครั้งหลังคือ เผ่าลีซอ และลัวะ จึงมักได้ที่ดินในแปลงที่ไม่สามารถที่จะทำกินได้เป็นส่วนใหญ่

3) อาชีพและรายได้ครัวเรือน ผู้อพยพส่วนใหญ่ มีอาชีพที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน ภายหลังเมื่ออพยพลงมาอยู่แล้วคือผู้ขายรับจ้างทำงานตามหมู่บ้านใกล้เคียง เป็นแรงงานรับจ้างรับจ้างทำงานในหมู่บ้านตนเอง เผ่าถ่าน รับจ้างทำงานในเมือง ซึ่งประกอบอาชีพเช่นกรรมกรรับจ้าง ทั้งก่อสร้าง ขายน้เต้าหู้ ไปขายแรงงานต่างประเทศ สำหรับผู้หญิงรับจ้างปักผ้าของชาวเขาเผ่าตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มแม่บ้านชาวเขาเผ่าเย้า ส่วนใหญ่เจ้าหน้าที่ประชาสงเคราะห์เป็นผู้ติดต่อประสานให้ ราคาของงาน 1 ชิ้นละ ประมาณ 4,000 บาท ใช้เวลาในการปักผ้า 8 - 12 เดือน

- รับจ้างทำงานในเมือง ซึ่งมีทั้งแม่บ้านและเด็กสาววัยรุ่น ขายน้เต้าหู้ทำงานในบึงน้ำมัน พนักงานเสิร์ฟ และขายบริการ(โสเภณี)

4) การศึกษาของเด็ก โครงการอพยพได้จัดย้ายโรงเรียนบ้านแม่सान ตำบลวังแก้ว อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ลงมาที่บ้านผาซ้อ ซึ่งอาคารเรียนยังเป็นอาคารเรียนชั่วคราว สร้างด้วยต้นตองและมุงคา ซึ่งมี 2 อาคาร (สำหรับเป็นห้องเรียน) มี 6 ห้องและขณะนี้โรงเรียนได้สร้างอาคารอีก 1 แห่งสำหรับเป็นห้องธุรการ และห้องพักครู

4.2.5 ลักษณะสังคมและการปกครอง

จากการสัมภาษณ์นายจูงสาร วงศ์ประภัสสร อายุ 46 ปี เฒ่าเฝ้า ตำแหน่ง ผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า บ้านวังใหม่เป็นหมู่บ้านที่ทางราชการทำการอพยพชาวเขาจากพื้นที่ประกาศ เขตอุทยานดอยหลวงมาอยู่รวมกันในที่แห่งเดียวกัน ซึ่งมีความแตกต่างของแต่ละชนเผ่าเป็น อุปสรรคในการปกครองให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บางครั้งก็ถูกหาว่าไม่ให้ความเป็นธรรมแก่ชน เผ่า ถึงแม้ว่าในหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือ คณะกรรมการฝ่ายต่าง ๆ ที่ได้ ตั้งขึ้นแล้วก็ตาม โดยที่เขาผู้นำแต่ละเผ่าเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ แต่ความไม่ เข้าใจกัน ความขัดแย้งกันก็ยังมีเกิดขึ้นบ้าง อันเนื่องมาจากในหมู่บ้านอพยพมาจากหลายหมู่บ้าน ได้แก่บ้านแม่ส้าน บ้านป่าคา บ้านแม่ต๋อม ถึงแม้ว่าระยะทางของการตั้งบ้านแต่ละแห่งจะมีความ ห่างไกลกันไม่มากแต่จะทำให้ทุกคนเข้าใจกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันก็เห็นที่จะประสบความสำเร็จน้อยเพราะภายในหมู่บ้านมีการแบ่งพรรค แบ่งพวกภายในกลุ่มกันอีกด้วย แต่ก็มี การปกครองแบบประชาธิปไตย โดยผู้ใหญ่บ้านจะทำหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงานทั้งรัฐและ เอกชนที่จะให้การส่งเสริม หรือพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ

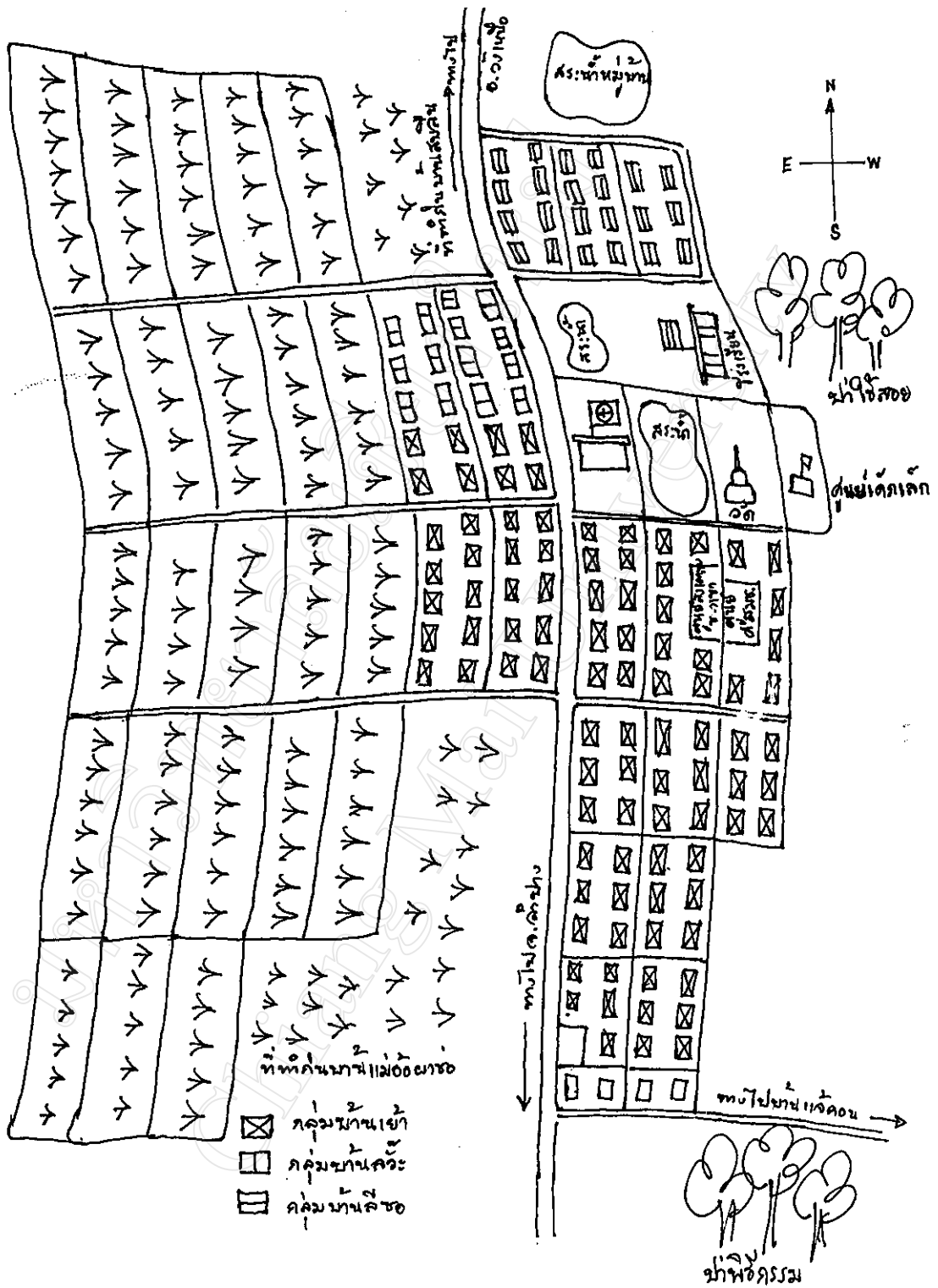
4.2.6 การศึกษา

บ้านวังใหม่มีโรงเรียนอยู่ 1 แห่ง มีครูจำนวน 9 คน มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 200 กว่าคน มีชั้นเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เด็กบางคนก็ได้เรียน เดินทางไปเรียนต่อระดับชั้นมัธยมในอำเภอ และจังหวัดบ้าง สำหรับเด็กที่มีฐานะยากจนผู้ช่วยบวช เรียนบ้าง บางคนไม่สามารถจะเรียนต่อได้ เพราะต้องออกมาช่วยพ่อแม่ทำไร่ ทำสวน บางคน ต้องออกจากบ้านไปเพื่อหางานทำ แต่ที่ได้สังเกตเห็นส่วนมาก ๆ ไม่มีโอกาสเรียนชั้นสูงได้แค่ ม.3 เป็นส่วนใหญ่ ส่วนหนึ่งก็มาจากฐานะทางครอบครัวยากจนไม่สามารถที่จะส่งเรียนต่อในชั้นสูงได้ บางคนก็ไม่มีใครกระตุ้นในเรื่องความสำคัญของการศึกษา ว่ามีความสำคัญอย่างไรกับการดำเนิน ชีวิต ผลดีผลเสียระหว่างการเรียนและไม่ได้เรียน จึงทำให้เด็กบางคนไม่อยากจะเรียนต่อ หากมีใคร คนใดคนหนึ่งช่วยกระตุ้นในเรื่องนี้คิดว่าเด็กทุกคนก็อยากเรียนให้สูง โดยเฉพาะพ่อแม่ต้องคอยให้ การสนับสนุนลูกของตัวเองให้ได้รับการศึกษาที่สูงขึ้น

4.2.7 เอกลักษณะวัฒนธรรมของชาวเขา

เนื่องจากหน่วยงานราชการได้อพยพลงมาอยู่รวมกัน จึงทำให้มีชาวเขา หลายเผ่ามาอยู่รวมกัน อาทิ เช่น ชาวเขาเผ่าเย้า ลีซอ ลัวะ มูเซอ จีนฮ่อเป็นบางส่วน ซึ่งแต่ละ เผ่ามีเอกลักษณ์ประจำเผ่า จำแนกออกเป็นตามนี้

1. ชาวเขาเผ่าเข้ามีภาษาเป็นของตัวเอง และมีเครื่องแต่งกาย มีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตัวเอง การแต่งกายไม่สามารถแยกได้ว่า คนไหนบ้างที่มีครอบครัวแล้ว (แต่งงาน) เพราะเสื้อผ้าออกจะเหมือนกัน แล้วมีเครื่องประดับประจำเผ่า บางคนมีมากบางคนมีน้อย แล้วแต่ฐานะของแต่ละครอบครัว
2. ชาวเขาเผ่าลีซอ มีภาษาเครื่องแต่งกายและมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมเป็นของตัวเอง การแต่งกายก็เช่นกัน ไม่สามารถแยกได้ว่าใครบ้างแต่งงานแล้วหรือยังเป็นโสด แล้วมีเครื่องประดับตัวจะมากน้อยนั้นแล้วแต่ฐานะแต่ละคน
3. ชาวเขาเผ่าลัวะ มีภาษาพูดขนบธรรมเนียมเป็นของตัวเอง เช่นเดียวกัน แต่ชาวลัวะแต่งกายเหมือนกับคนพื้นรายทั่วไป นิยมใช้ผ้าซิ่น (ผู้หญิง) เป็นส่วนใหญ่ แล้วมีปกหัว โดยเฉพาะคนเฒ่าคนแก่ นอกจากนั้นการแต่งกายเหมือนกับไทยใหญ่ มีความเข้าใจในทางพุทธศาสนามากกว่าชาวเขาเผ่าเข้าและชาวเขาเผ่าลีซอ

แผนที่ 2 สิ่งปลูกสร้างที่ตั้งชุมชนบ้านวังใหม่

หมู่ 12 ต.ร่องเคาะ อ.วังเหนือ จ.ลำปาง

ที่มา: จากการสำรวจของผู้วิจัย 22 มกราคม 2544

4.3 การเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายในชุมชนอันเนื่องมาจากโครงการอพยพ ชาวเขา

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ส่วน คือ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

4.3.1 การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ประกอบไปด้วยปัจจัยที่เป็นตัวแปร 6 ตัวแปร ได้แก่ ปัจจัยด้านสุขภาพ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยด้านรายได้-รายจ่าย ปัจจัยด้านอาชีพ ปัจจัยด้านที่อยู่อาศัย ปัจจัยด้านอาหาร

1) การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพ

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านสุขภาพอนามัยของชาวบ้านในชุมชนบ้านวังใหม่ดีขึ้นกว่าเดิม จากการสัมภาษณ์ นางสาวเอื้อยหน่อ ตาใส 28 ปี เล่าว่าสมัยอยู่บนดอยนาน ๆ การบริการจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในบางครั้ง 2-3 เดือน จึงจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเข้ามาในหมู่บ้านครั้งหนึ่ง จะมีก็เพียงเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ในเมืองจ้างไว้ทำงานในหมู่บ้านจะรักษาได้เพียงโรคพื้นฐาน เช่น เป็นไข้ เจ็บหัว ตัวร้อน นอกเหนือจากโรคพื้นฐาน ดังกล่าวก็จะต้องลงมารักษาในโรงพยาบาลอำเภอวังเหนือหรือไม่ก็ โรงพยาบาลที่อำเภอพวนจังหวัดเชียงรายการเดินทางค่อนข้างลำบากจะต้องเหมารถในหมู่บ้านลงมาค่าจ้างเหมาครั้งละ 500-600 บาท ต่อครั้ง

หลังจากอพยพลงมาสู่บ้านวังใหม่มีสถานเฝ้าระวังในหมู่บ้าน การดูแลรักษาสุขภาพสะดวกขึ้น มีบัตรลงทะเบียนสำหรับผู้ที่ไม่มีเงินและมีบัตรประกันสุขภาพ ทำให้รู้สึกอุ่นใจมีความปลอดภัยมากขึ้น และจากการพูดคุยกับ นางเหมยเชียง แซ่โง้ง อายุ 31 ปี บอกว่ามีความรู้สึกอบอุ่นใจเวลาที่มีท้องจะมีการฝากครรภ์ และมีหมอมารู้อยู่ตามสอบถามถึงบ้านและนัดพบตลอดจนถึงเวลาคลอดบุตรทำให้รู้สึกว่ามีความสบายใจด้านสุขภาพมาก

2) การเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษา

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ในด้านการเปลี่ยนแปลงด้านการศึกษานี้ ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก จากเดิมเมื่อครั้งที่อยู่บนดอยก็มีโรงเรียนของประถมศึกษาอำเภอวังเหนือขึ้นไปตั้งอยู่ที่บ้านแม่ส้าน แต่จะพบว่าเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาแล้วเด็กส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนต่อ

จะมีเรียนต่อก็เมื่อเป็นบางครั้งคราวที่ค่อนข้างมีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรือไม่ก็ไปเรียนต่อในโรงเรียนสงเคราะห์ชาวเขาที่อยู่ประจำโดยเรียนฟรี บางครอบครัวก็ส่งลูกไปบวชเป็นเณรแล้วเรียนต่อในการศึกษานอกระบบ และเมื่ออพยพลงสู่บ้านวังใหม่ทางการประถมศึกษาก็ย้ายโรงเรียนมาตั้งที่ในหมู่บ้าน แต่ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัย พบว่า หลังการอพยพลงสู่บ้านวังใหม่แล้ว เด็กและผู้ปกครองมีทางเลือกในการศึกษามากขึ้น บางครอบครัวส่งลูกไปเรียนในเมืองลำปาง โดยไปเช้า - เย็นกลับ เนื่องจากมีรถประจำทางผ่านหมู่บ้านตลอด เช่น ครอบครัวของนายอึ้งสาร วงศ์ประภัสสร อายุ 46 ปี ส่งลูกเรียนสถาบันราชภัฏลำปาง ในระดับปริญญาตรี โดยไปเช้า - เย็นกลับ เพราะการเดินทางสะดวกมากกว่าที่เดิมสมัยอยู่บนดอย นอกจากนี้ยังพบว่ายังมีบางครอบครัวส่งให้ลูกไปเรียนต่อในโรงเรียนขยายโอกาสในหมู่บ้านข้างเคียง เช่น บ้านร่องเคาะ ซึ่งอยู่ห่างจากหมู่บ้านไปประมาณ 5 กิโลเมตร ทำให้ชาวบ้านวังใหม่มีทางเลือกในการศึกษามากขึ้น

3) การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้/รายจ่าย

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านรายได้และรายจ่ายมีการเปลี่ยนแปลงจากการสัมภาษณ์ นายอึ้งสาร วงศ์ประภัสสร อายุ 46 ปี พบว่า สมัยที่อยู่บนดอยไม่ค่อยมีรายจ่ายเพราะอยู่บนดอยมีกินทุกอย่าง อาหารไม่ต้องซื้อปลูกเองในไร่ในสวน หมูไก่เลี้ยงไว้กินเองหนทางจะจ่ายเงินก็น้อยไม่ค่อยมีของขาย เข้าป่าก็มีของกินติดมือกลับบ้าน โดยเฉพาะเห็ด หน่อไม้ ผักป่าต่าง ๆ สิ้นปีก็มีเงินเก็บจากการขายกาแฟ สาลี่ ท้อ ปีละประมาณ 2 - 3 หมื่นบาท แต่เมื่อหลังอพยพลงมาสู่บ้านวังใหม่ที่ทางการจัดให้ ทุกวันต้องซื้อกินมีรายจ่ายวันละประมาณ 100 บาท เพราะข้างล่างไม่รู้จะไปหาของกินที่ไหนทุกอย่างต้องซื้อหมด พื้นที่ก็ปลูกผักไม่ได้เพราะเป็นดินลูกรัง รายได้ทุกวันนี้ก็มาจากผลผลิตที่ไปเก็บบนดอย โดยเฉพาะกาแฟ สาลี่ และลิ้นจี่ ที่ทางเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติดอยหลวงอนุญาตให้ไปเก็บผลผลิตที่เดิมมรายได้ปีละประมาณ 4 - 5 หมื่นบาท แต่ถ้าทางเจ้าหน้าที่อุทยานดอยหลวงไม่อนุญาตก็จะมีรายได้เลยนอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ารายได้หลายครอบครัวมาจากการไปรับจ้างนอกพื้นที่แล้วส่งเงินกลับมาบ้าน เช่นไปเป็นเด็กเสริฟร้านอาหาร ไปเป็นเด็กปั้ม บางครอบครัวไปขายบริการทางเพศ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ลักษณะงานที่ออกไปทำต่างถิ่นของชาวบ้านวังใหม่

ลักษณะงาน	จำนวน	ร้อยละ
ค้าขาย	19	15.8
กรรมกรก่อสร้าง	8	6.7
กรรมกรในโรงงาน	10	8.3
งานด้านบริการ	1	0.8
รับจ้างทั่วไป	46	38.3
การขายบริการทางเพศ	36	30.0
รวม	120	100.0

ข้อมูลจากตารางที่ 2 ลักษณะงานที่ออกไปทำต่างถิ่นของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 38.3 รับจ้างทั่วไป รองลงมา ร้อยละ 30.0 ไปขายบริการทางเพศ ร้อยละ 15.8 ค้าขาย และร้อยละ 8.3 6.7 0.8 ไปเป็นกรรมกรในโรงงาน กรรมกรก่อสร้าง งานด้านบริการตามลำดับ

4) การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ที่ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากการสัมภาษณ์ นายเล่างง แซ่ลี อายุ 63 ปี เดิมสมัยอยู่บนคอกมีอาชีพทำไร่ ปลูกกาแฟ สาลี ถั่วแดง ข้าวโพด จะค่อยมีเวลาว่างหลังจากเก็บข้าวไร่ ก็จะเก็บข้าวโพด ถั่วแดง กาแฟ บัวย จะไม่ค่อยมีช่วงเวลาว่างจะทำงานตลอดทั้งปีหลังจากอพยพลงมาอยู่บ้านวังใหม่แล้ว จะปลูกข้าวไร่ได้อย่างเดียว เพราะพื้นที่ไม่สมบูรณ์ไม่สามารถปลูกอะไรได้ทำให้มีเวลาว่าง ไม่รู้จะไปทำอะไรอายุก็มากไปทำงานรับจ้างก็สู้คนหนุ่มสาวไม่ได้จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า บางครอบครัวช่วงว่างงานออกไปรับจ้างทั่วไป ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 อาชีพของชาวบ้านวังใหม่

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกร	103	85.8
ค้าขาย	-	-
ลูกจ้างทั่วไป	-	-
กรรมกร / ก่อสร้าง	-	-
รับจ้างทั่วไป	15	12.5
อื่น ๆ	2	1.7
รวม	120	100.0

ข้อมูลจากตารางที่ 3 อาชีพของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.8 มีอาชีพเกษตรกร รองลงมาร้อยละ 12.5 รับจ้างทั่วไปและอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ 1.7

5) การเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัย

ในด้านการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัย จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ชุมชนบ้านวังใหม่มีความคิดสร้างที่อยู่ถาวร ไม่คิดเร่ร่อนเหมือนอดีต การปลูกบ้านที่อยู่อาศัยก็ปลูกแบบคนพื้นราบ ถือว่าเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่อยู่บนดอยเป็นอย่างมาก จากการสัมภาษณ์ นายวิชัย แซ่ลี อายุ 48 ปี บอกว่าสมัยอยู่บนดอยหลวง การสร้างจะสร้างแบบง่าย ๆ มุงหญ้าคา อาศัยอยู่ 2 - 3 ปี ก็รื้อแล้วสร้างใหม่ เวลาปลูกบ้านทุกคนในหมู่บ้านก็จะมาช่วยกัน และสาเหตุที่สร้างแบบง่าย ๆ ก็เพราะว่า หากพื้นที่ไม่อุดมสมบูรณ์หรือปลูกข้าวไม่ได้ผล ก็จะเคลื่อนย้ายไปที่อื่น ๆ ได้ง่ายหากพบพื้นที่อุดมสมบูรณ์กว่านายวิชัย แซ่ลี เคยอพยพไปทำไร่ที่จังหวัดกำแพงเพชรทำได้ออยู่ 3 ปี ก็กลับมาอยู่ที่ลำปางอีกเพราะว่าดินไม่อุดมสมบูรณ์ การเคลื่อนย้ายการทำกินแบบเร่ร่อน จึงไม่คิดสร้างบ้านอยู่อย่างถาวร แต่เมื่อหลังจากอพยพลงมาอยู่บ้านวังใหม่แล้ว ก็ปลูกบ้านแบบถาวร โดยดูแบบจากบ้านคนพื้นราบ และไม่คิดจะย้ายไปไหนอีกแล้ว จากการสังเกตของเจ้าหน้าที่วิจัย พบว่ายังมีชาวบ้านอีกหลายหลังก็ยังปลูกบ้านแบบเดิมที่สมัยอยู่บนดอย ผู้วิจัยได้สอบถามชาวบ้านที่สนิทกับผู้วิจัยชาวบ้านบอกว่าเป็นคนยากจนหรือไม่ก็ไม่มีลูกสาว จึงไม่มีคนหาเงินมาปลูกบ้านให้

6) การเปลี่ยนแปลงด้านอาหาร

จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า การเปลี่ยนแปลงด้านการบริโภคอาหารของชุมชนบ้านวังใหม่นั้นแหล่งอาหารไม่พอ รองรับปริมาณคนในชุมชนมีการปรับตัวบริโภค ชนิดของอาหารตามแบบคนพื้นราบและตามสภาพแวดล้อมที่มีอยู่ในชุมชนที่ตั้งใหม่ จากการสัมภาษณ์ นายสาม อินใส อายุ 46 ปี พบว่า ในอดีตชาวเขาไม่บริโภคปลาร้า กะปิ ปัจจุบันชาวบ้านวังใหม่มีการบริโภคกะปิและปลาร้า แบบคนเมือง บางบ้านมีแกงผักเสี้ยว ซึ่งเป็นอาหารของคนพื้นราบ จากการพูดคุยของผู้ให้สัมภาษณ์บอกว่า ผักพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ก็ต้องบริโภคตามพื้นที่ที่มีอยู่ไม่สามารถเลือกได้ สมัยที่อยู่บนดอยมีความอุดมสมบูรณ์ไม่ขาดแคลนและมีอยู่ทั่วไป แต่เมื่อลงมาอยู่ข้างล่างแล้วไม่สามารถไปหาอาหารหรือผักได้เหมือนเดิม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าพะดินเป็นลูกรัง อาหารไม่ค่อยมีและต้องแข่งกับคนพื้นราบที่อยู่เดิมทำให้แหล่งอาหารขาดแคลนไม่พอความต้องการของชุมชน

4.3.2 การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยที่เป็นตัวแปร 4 ตัวแปร ได้แก่ ลักษณะการใช้ที่ดิน การพัฒนาแหล่งน้ำ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การพัฒนาป่าไม้

1) การเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดิน

ในการศึกษามลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ด้านการเปลี่ยนแปลงที่ดินของชุมชนบ้านวังใหม่ จากการศึกษา พบว่า การใช้ที่ดินเพื่อการผลิตจะใช้ลักษณะไร่หมุนเวียน ทำซ้ำที่เดิมประมาณ 2 ปี แล้วก็พักพื้นที่ไปปลูกอีกที่หนึ่งทำให้ดินมีการฟื้นตัว ดินจะมีความอุดมสมบูรณ์มาก ปลูกข้าวได้ผลผลิตที่ละมาก ๆ การใช้ปุ๋ยและสารเคมีก็ไม่มีเพราะดินมีความอุดมสมบูรณ์อยู่แล้ว จึงทำให้การผลิตข้าวเพียงพอต่อการเลี้ยงครอบครัว แต่เมื่ออพยพลงมาอยู่บ้านวังใหม่ โดยการจับฉลากพื้นที่ให้ประกอบกับดินในพื้นที่ทำกินเป็นลูกรังให้ไม่สามารถปลูกข้าวได้ หรือบางครั้งที่พอปลูกข้าวได้ แต่ต้องปลูกซ้ำอยู่เดิมให้ผลผลิตตกต่ำ จำเป็นต้องใช้ปุ๋ยและสารเคมีเพิ่มขึ้นทุกปี ทำให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือการตกค้างของสารเคมีบางครั้งขายที่ดินที่รัฐจะจัดสรรให้แล้วย้ายไปอยู่ที่อื่นเพื่อหาที่ทำกินใหม่ บางครอบครัวก็ไปเลือกถางพื้นที่ป่าใหม่ที่อยู่นอกแปลงที่จัดให้ที่ดินดีกลายเป็นปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อการเกษตร ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับที่ดินทำกินที่รัฐจัดสรรให้ในปัจจุบัน

ความพึงพอใจ	จำนวน	ร้อยละ
- พพอใจมากที่สุดและอยากอยู่ต่อไปเพราะทุกอย่างดีอยู่แล้ว	17	14.2
- พพอใจมากและอยากอยู่ต่อไป แต่ทางราชการต้องมีการปรับปรุงดูแลชุมชนให้ดีกว่านี้	81	67.5
- ไม่ค่อยพอใจและกำลังหาที่อยู่ใหม่ที่ดีกว่านี้	8	6.7
- ไม่พอใจอย่างมากหากมีสถานที่อยู่ใหม่จะย้ายออกไปทันที	13	10.8
- ไม่ตอบ	1	0.8
รวม	120	100.0

จากตารางที่ 4 ความพึงพอใจของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับชุมชนที่อยู่อาศัยที่รัฐจัดสรรให้ในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พอใจมากและอยากอยู่ต่อไป แต่ทางราชการต้องการปรับปรุงดูแลชุมชนให้ดีกว่านี้คิดเป็นร้อยละ 67.5 รองลงมาพอใจมากที่สุดและอยากอยู่ต่อไป เพราะทุกอย่างดีอยู่แล้วคิดเป็นร้อยละ 14.2 ส่วนผู้ที่ไม่พอใจอย่างมากหากมีสถานที่อยู่ใหม่จะย้ายออกไปทันทีคิดเป็นร้อยละ 10.8 และไม่ค่อยพอใจกำลังหาที่อยู่ใหม่ที่ดีกว่านี้ คิดเป็นร้อยละ 6.7

2) การเปลี่ยนแปลงด้านแหล่งน้ำ

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมด้านการพัฒนาแหล่งน้ำของชุมชนบ้านวังใหม่ จากการศึกษาของผู้วิจัย พบว่า ในอดีตสมัยอาศัยอยู่บนอุทยานแห่งชาติดอยหลวง ชาวบ้านมีน้ำใช้อุดมสมบูรณ์ ถือเป็นแหล่งต้นน้ำวัง มีระบบประปาภูเขาต่อท่อส่งน้ำกินน้ำใช้ทุกหมู่บ้าน ทุกหลังคาเรือน จากคำบอกเล่าของชาวบ้านยังพบว่าในสวนกาแฟ บัวย สาเล่ บางครัวเรือนก็ต่อประปาเข้าสวน น้ำมีบริโภคและใช้ตลอดปี และเมื่ออพยพลงสู่บ้านวังใหม่แล้วถือว่าชุมชนบ้านวังใหม่มีส่วนในการรักษาต้นน้ำที่เป็นของส่วนรวมของคนทั้งประเทศในส่วนผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมนั้นจะกระทบในด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์พื้นที่ใหม่จำเป็นต้องสร้างแหล่งกักเก็บน้ำ ปริมาณความเพียงพอของน้ำรองรับการใช้ภายในชุมชน จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่า การสร้างแหล่งเก็บน้ำไม่เพียงพอต่อการใช้น้ำอุปโภคและบริโภคในชุมชน น้ำใต้ดินมีกลิ่นสนิมไม่สามารถใช้บริโภคได้ใช้ได้เฉพาะอุปโภค ในส่วนด้านการเกษตรนั้นไม่มีแหล่งน้ำทำการเกษตร ต้องรอฤดูน้ำฝนตามธรรมชาติ ในการทำการเกษตร ทำให้ไม่สามารถทำการผลิตนอกฤดูได้ ถือว่ามีผลกระทบด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์

3) การเปลี่ยนแปลงด้านโครงสร้างพื้นฐาน

ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อมจากการศึกษาวิจัย พบว่า การปรับสภาพพื้นที่ป่ามาเป็นถนน ในหมู่บ้าน การมีไฟฟ้า การมีระบบประปาในหมู่บ้านโดยการขุดสระขนาดใหญ่เพื่อกักเก็บน้ำ สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้นำไปสู่ผลกระทบต่อด้านสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการสร้างถนนเข้าตามบ้านที่จัดสรรให้ทุกครั้งเรือน ได้นำไปสู่การพังทลายของหน้าดินถนน เนื่องจากสภาพดินเป็นลูกรังไม่มีการยึดเกาะของดิน เมื่อฝนตกก็เกิดการพังทลายของถนนนำไปสู่ภูมิทัศน์ไม่สวยงาม และจากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า การขุดสระขนาดใหญ่ เพื่อมาทำระบบประปาในหมู่บ้านปัจจุบันได้เกิดการพังทลายหน้าดินลงสู่สระทำให้แหล่งน้ำตื้นเขินทำให้เก็บน้ำได้ปริมาณน้อยและไม่พอใช้อุปโภคบริโภคในหมู่บ้าน

4) การพัฒนาป่าไม้

จากการศึกษาของผู้วิจัยพบว่าก่อนมีโครงการอพยพสภาพพื้นที่ชุมชนดังกล่าวมีสภาพเป็นป่าไม้ โดยเฉพาะป่าเต็งรังอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่ประมาณ 3,000 ไร่ และเมื่ออพยพมาตั้งเป็นหมู่บ้านวังใหม่ โดยการจัดสรรเป็นแปลง ๆ แล้วให้ชาวบ้านบุกเบิกทำกินเอง โดยเฉพาะไม้ในแปลงจัดสรรชาวบ้านบางส่วนได้นำมาสร้างบ้านได้หลังขนาดใหญ่ บางส่วนก็นำไปเผาถ่านขาย โดยเฉพาะในช่วงแรกของการอพยพ ชาวบ้านหลายหลังคาเรือนมีอาชีพเผาถ่านขาย บางส่วนก็ไปบุกเบิกพื้นที่ใหม่จนออกแปลงจัดสรร นำไปสู่การลดลงของพื้นที่ป่าไม้ในบริเวณใกล้เคียง เพื่อทำการเกษตร เนื่องจากแปลงที่จัดให้ไม่สามารถทำกินได้ เนื่องจากมีสภาพเป็นดินลูกรัง ถึงแม้จะพยายามมีการปรับสภาพที่ดิน โดยกรมพัฒนาที่ดินก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ กลับกลายเป็นเข้าไปช่วยทำลายสภาพพื้นที่ป่าที่มีอยู่เดิมมากขึ้น โดยที่ไม่สามารถฟื้นคืนสภาพเดิมได้ ทำให้โครงการอพยพดังกล่าวส่งผลต่อการสูญเสียพื้นที่ป่าใหม่เพื่อขึ้นอีกประมาณ 3,000 ไร่

4.4 ปัจจัยภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ภายในชุมชนได้แก่

ชุมชนบ้านวังใหม่ได้จัดตั้งขึ้นจากการรองรับโครงการอพยพชาวเขา ในช่วงระยะเวลา 7 ปี ที่ผ่านมา ปัจจัยภายนอกได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้ถือว่า ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ที่พอสรุปได้ 6 ปัจจัย คือ ปัจจัยข่าวสารข้อมูล นโยบายการพัฒนาของรัฐ โครงการอพยพ ปัจจัยเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม ปัจจัยทางนิเวศ

4.4.1 ปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย

1) ปัจจัยข่าวสารข้อมูล

ข้อมูลจากสัมภาษณ์นายอุ้งสาร วงศ์ประภัสสร อายุ 46 ปี เผ่าเย้า ตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน กล่าวว่า การรับข่าวสารข้อมูล สื่อต่าง ๆ ในอดีตสมัยอยู่บนดอย ไม่ค่อยได้รับข่าวสารข้อมูลนาน ๆ จะมีข้อมูลมาในหมู่บ้าน บ้างก็ได้รับจากผู้ช่วยที่ไปประชุมจากอำเภอ บางครั้งการไปประชุมอำเภอก็ไม่ได้มาประชุมในหมู่บ้าน จะมีการประชุม 2 - 3 เดือนต่อครั้ง สื่อที่ได้รับส่วนใหญ่จะได้รับจากเจ้าหน้าที่โครงการไทย - นอร์เวย์ ที่เข้ามาส่งเสริม บางส่วนก็ได้รับจากสื่อโทรทัศน์ ที่ได้รับการบริจาค ซึ่งเป็นของกองการหมู่บ้าน บางครั้งก็ได้รับสื่อจากพ่อค้าที่มาซื้อขายแลกเปลี่ยนผลผลิตในหมู่บ้าน

ในปัจจุบันหลังจากการอพยพลงมาอยู่ในหมู่บ้านวังใหม่ ข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ได้รับจากทางราชการมากขึ้น โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่จากศูนย์สงเคราะห์ชาวเขา เจ้าหน้าที่จากอำเภอ ที่เข้ามาส่งเสริมอาชีพในหมู่บ้านทำให้รับรู้ข้อมูลข่าวสารตลอดเวลา ในบางครั้งก็ได้รับจากสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ เช่นเรื่องราคาน้ำมัน ราคาปุ๋ย ราคายาฆ่าหญ้า บางส่วนก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพอนามัย นายอุ้งสารกล่าวว่า ข้อมูลข่าวสารปัจจุบันถือว่า มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิต ของชาวเขาภายหลังจากอพยพอย่างมาก

นอกจากนั้นข้อมูลจากการสัมภาษณ์ นายผัด ตาใส อายุ 60 ปี ผู้อาวุโส เผ่าลัวะ ในอดีตอาศัยอยู่ในหมู่บ้านห้วยฮ่อม(ใน) มีอาชีพทำไร่ข้าว เล่าว่าในอดีตข้อมูลข่าวสารส่วนใหญ่ได้มาจากผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านที่จะต้องเดินทางเข้าไปประชุมประจำเดือนในตัวอำเภอและกลับขึ้นมาจะประชุมชี้แจงชาวบ้านอีกครั้ง แต่หากเป็นชาวท้าว ๆ ไปชาวบ้านก็จะได้ข่าวจากคนภายนอกที่เป็นเพื่อนกันหรือเป็นคนารู้จักคุ้นเคยกันที่นำสินค้ามาขาย หรือ แลกเปลี่ยนสินค้า สำหรับนายผัดเพ็ง

เริ่มได้ดูโทรทัศน์ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2531 โดยมีหน่วยงานของรัฐบาลได้หวั่น นำไปให้หมู่บ้าน แต่ก็ไม่ได้ดูประจำ นาน ๆ จึงจะได้ดู ในปัจจุบันหลังจากอพยพ บ้านของนายผัดมีโทรทัศน์เป็นของตนเอง โดยลูกสาวได้ออกไปทำงานในเมืองซื้อกลับมาให้

สรุปได้ว่า “สื่อ” ที่ชาวบ้านได้รับในปัจจุบันส่วนใหญ่ได้รับจากสื่อโทรทัศน์ ซึ่งชาวบ้านถือว่ามันผลทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารกว้างขวาง รวดเร็ว นำเชื่อถือ เช่น ข่าวรัฐบาล ข่าวความเคลื่อนไหว ข่าวการเลือกตั้ง ตลอดจนข่าวต่างประเทศในอดีต ไม่เคยรับรู้ข่าวดังกล่าวเหล่านี้เลย

2) ปัจจัยนโยบายการพัฒนา

ข้อมูลจากการให้สัมภาษณ์ของนายวิชัย แซ่ลี อายุ 48 ปี เล่าว่าในอดีตนโยบายการพัฒนาของรัฐชาวบ้านไม่เคยได้รับรู้มากนัก จะมีบ้างก็หน่วยงานสงเคราะห์ชาวเขาเข้าไปชี้แจงในเรื่องสำคัญ ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ก็จะเป็นเรื่องสัญชาติ เรื่องการควบคุมปลูกพืชเสพติด ส่วนการพัฒนาด้านอาชีพเกษตรกรรมจะมีแค่โครงการไทย - นอร์เวย์ ที่เข้ามาช่วยส่งเสริมระบบการผลิต เช่น การปลูกกาแฟ ท้อ สาลี่ พลับ ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2537 หรือไม่กี่ชาวบ้านด้วยตนเองมานั่งคุยวางแผน เรื่องนโยบายการพัฒนา เช่น การพัฒนาหมู่บ้าน ปัจจุบัน นโยบายของรัฐชาวบ้านได้รับรู้มากขึ้นและมีมากมายหลายเรื่อง แต่ในบางเรื่องไม่เห็นมีการปฏิบัติอาจเป็นเพราะบางเรื่องไม่เกิดประโยชน์งบประมาณก็ไม่มี

สำหรับนายผัด ตาโต กล่าวว่่านโยบายการพัฒนาในอดีตตนเองไม่เคยได้รับรู้เรื่องอะไรเลย ส่วนใหญ่ตนเองจะเรียนรู้ไปตามพ่อแม่ที่สอนมา หรือเพื่อนบ้านที่บอกต่อมานาน ๆ จะได้รับรู้เรื่องโครงการพัฒนาของรัฐบาลส่งเสริมให้ปลูกพืชที่ไม่ต้องใช้พื้นที่มากเช่นการปลูกกาแฟ แต่ในปัจจุบันหลังจากอพยพลงมาอยู่บ้านวังใหม่ได้รับรู้นโยบายรัฐมากขึ้น มีหลายหน่วยงานเข้ามาส่งเสริมอาชีพ จนไม่รู้ว่าจะเชื่อหน่วยงานไหน เช่น หน่วยสงเคราะห์ชาวเขา เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พัฒนาการ ฝ่ายปกครอง สาธารณสุข เป็นต้น

สรุปได้ว่า นโยบายการพัฒนาของรัฐที่เข้ามาดำเนินการในบ้านวังใหม่ ไม่ได้ช่วยให้สนับสนุนการพัฒนาหมู่บ้านด้านอาชีพตามที่กำหนดไว้ในโครงการก่อนการอพยพ และสำหรับกิจกรรมการพัฒนาที่นำลงมาให้กับชาวบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ไม่ได้ติดตามอย่างใกล้ชิด ส่วนใหญ่กิจกรรมการพัฒนาอาชีพในหมู่บ้านประสบความสำเร็จ

3) ปัจจัยโครงการอพยพ

จากการให้สัมภาษณ์ นายเจียมอน แซ่จ้าว อายุ 36 ปี ตำแหน่งสมาชิกสภาตำบล ได้กล่าวว่าการเตรียมการโครงการอพยพก่อนหน้านั้นรัฐบาลไม่มีการวางแผนและรับดำเนินการอย่างรอบรัด โดยชาวบ้านตั้งตัวไม่ทันการอพยพในครั้งที่ผ่านมาชาวบ้านรู้ล่วงหน้าเพียง 3 เดือน เพราะเคยมีเจ้าหน้าที่ไปร่วมประชุมในหมู่บ้านเพียง 3 ครั้ง แต่ไม่มีข้อตกลงร่วมกัน ชาวบ้านส่วนใหญ่รู้ตัวต่อเมื่อใกล้เวลาอพยพประมาณ 1 เดือนเศษ ทำให้ตั้งตัวไม่ทันและช่วงอพยพก็อยู่ในช่วงที่กำลังเก็บเกี่ยวผลผลิตทำให้รู้สึกตัวว่ายังไม่พร้อม นายอุ้งสาร ยังกล่าวเสริมอีกว่า หากทางราชการจะอพยพกันจริง ๆ ควรมีการจัดเตรียมพื้นที่ล่วงหน้าอย่างน้อย 3 เดือน เพื่อให้ชาวบ้านพัฒนาพื้นที่ที่ตัวเองจะลงมาอยู่ชั่วคราว เช่น เตรียมสร้างกระต๊อบ และควรเตรียมเรื่องโครงสร้างพื้นฐาน เช่น น้ำ ไฟฟ้า และสิ่งสำคัญ ควรวางแผนร่วมกับชาวบ้าน เช่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งควรศึกษาความพร้อมของชาวบ้าน ในช่วงเวลาก่อนการอพยพ และไม่ควรรอพยพในช่วงเก็บเกี่ยวผลผลิตหรือในช่วงหน้าฝนและไม่ควรหลอกส่งชาวบ้าน ในเรื่องการเลือกพื้นที่ทำกิน เช่น การจับฉลากได้แปลงที่ดินไม่ดี ก็บอกว่าจะจัดหาแปลงใหม่ให้ หรือหลอกว่าจะสร้างอ่างเก็บน้ำให้และจัดระบบส่งน้ำพื้นที่การเกษตรทุกครัวเรือน แต่ความเป็นจริงแล้วไม่มีอยู่ในแผนปฏิบัติการในครั้งนั้น

สรุปได้ว่า ปัจจัยโครงการอพยพเป็นปัญหาหลักสำคัญที่ทำให้ชาวเขาที่อพยพลงมาอยู่ในพื้นที่จัดสรรให้ตั้งหมู่บ้านวังใหม่ ต้องประสบความเดือดร้อน เหตุผลอันเนื่องมาจากขาดการเตรียมความพร้อมทั้งทางด้าน บุคคล ครอบครัวยุวมชน สังคม และระบบผลิตในพื้นที่รองรับ

4) ปัจจัยเศรษฐกิจ

นายเหลิงซิง แซ่ลี อายุ 37 ปี อาชีพค้าขาย กล่าวว่าเดิมเคยปลูกกาแฟ 6,000 ต้นในพื้นที่ 15 ไร่ และในพื้นที่ดังกล่าวก็ปลูก ท้อ สาลี่ บัวผ้อ พลับ ถั่วแดง มีเงินเก็บแต่ละปี 30,000 - 40,000 บาท ในบางปีเคยมีรายได้ถึง 80,000 บาท ตนเองคิดว่าตอนสมัยที่อาศัยอยู่บนดอยไม่เคยเดือดร้อนเรื่องเงิน ตนสามารถส่งลูกเรียนหนังสือได้จบระดับปริญญาตรี หลังจากอพยพลงมาแล้วตนเองไม่มีรายได้ พื้นที่ที่ทางการจัดให้ 10 ไร่ ทำได้บางส่วนปลูกข้าวบางปีก็พอกินบางปีก็ไม่พอกิน ส่วนที่เหลือที่เป็นพื้นที่ไม่ดีก็ปลูกมะขาม 100 ต้นผ่านมาประมาณ 7 ปีแล้วไม่ออกดอก เหตุผลที่ปลูกมะขามเนื่องมาจากตอนอพยพลงมาใหม่ ๆ ได้ไปเห็นชาวบ้านคนเมืองพื้นราบที่ตำบลวังแก้ว ปลูกมะขามหวานได้ปีละเป็น 100,000 บาท ก็เลยนำมาทดลองปลูกบ้าง

นอกจากนั้นยังกล่าวอีกว่า ตอนอพยพลงมาข้างล่างในช่วงแรก ๆ ต้องซื้อกินทุกอย่าง ตนเองคิดว่ารายจ่ายในครอบครัว ตกประมาณวันละ 100 บาท สมัยอยู่บนดอยมีของ

กินทุกอย่างไม่ต้องซื้อ ผักในป่าก็หากินได้ ไม่มีเงินก็อยู่ได้ จากการพูดคุยยังพบว่ารายได้ที่เลี้ยงครอบครัวในปัจจุบันนายจูงสารได้ไปเก็บกาแฟ บัวย บนพื้นที่เดิม ซึ่งมีรายได้ประมาณ 60,000 บาท แต่ก็เจอปัญหาเนื่องจากเจ้าหน้าที่ทางอุทยานมักจะกลั่นแกล้งทำลายที่พัก ทำลายข้าวของที่เก็บไว้บนดอย

สำหรับนายผัด ตาไล กล่าวว่า ตอนอยู่บนดอย ตนเองเลี้ยงหมู ไก่ ปลูกข้างโพด ปลูกถั่วแดง ปลูกกาแฟมีประมาณ 5 ไร่ มีรายได้ประมาณ 25,000 – 30,000 บาทต่อปีไม่ค่อยมีรายจ่าย เพราะข้าวก็ปลูกไว้กินเอง หมู ไก่ก็เลี้ยงไว้กิน บางครั้งเหลือก็ขาย อาหารบนดอยมีอยู่ทั่วไป ปัจจุบันหลังจากอพยพลงมา ข้าวปลูกไม่พอกิน พื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรไม่ได้เป็นลูกจึงต้องไปปลูกข้าวในพื้นที่ของคนเมือง โดยไม่เสียค่าเช่าที่ดิน (ถือว่าช่วยดูแลพื้นที่) อาหารข้างล่างหากินยากและไม่รู้จะไปหาที่ไหนเงินที่ใช้จ่ายอยู่ส่วนใหญ่ลูกส่งมาให้บ้านที่อยู่ปัจจุบันปลูกโดย เงินของลูก ๆ ที่ออกไปทำงานนอกบ้าน

5) ปัจจัยทางสังคม

จากการให้สัมภาษณ์ นายคมสันต์ แซ่เต็น อายุ 39 ปี ตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน กล่าวว่า สมัยอยู่บนดอยตกเย็นยังไปมาหาสู่กับเพื่อนบ้านเรื่องส่วนใหญ่ที่คุยก็จะเป็นเรื่องทำมาหากิน เรื่องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เวลาส่วนใหญ่ก็หมดไปกับเรื่องทำมาหากิน ปัจจุบันหลังจากอพยพลงมาอยู่ข้างล่างต้องไปร่วมงานสังคมมากขึ้น บางครั้งไปร่วมกับหน่วยงานราชการ ไปช่วยงานหมู่บ้านข้างเคียง (บ้านผาซ้อ คนพื้นราบ) อย่างเช่นไปช่วยงานศพก็ยังไม่มาหาสู่กัน ก็ถือว่าเป็นเพื่อนบ้านกัน

สำหรับนายผัด ตาไล เล่าว่าสมัยอยู่บนดอย ตกเย็นก็ไปมาหาสู่กับเพื่อนบ้านข้างเคียง เรื่องที่คุยก็เป็นเรื่องทำมาหากิน หรืองานช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ปัจจุบันหลังอพยพ ก็ยังไปมาหาสู่กับเพื่อนบ้านเหมือนเดิม ส่วนเรื่องความสัมพันธ์กับคนภายนอก ช่วงแรกรู้สึกไม่ปลอดภัย ว่าหวัดเดียว

6) ปัจจัยทางนิเวศ

จากการสัมภาษณ์นายวิรัตน์ รัตนวิจิตรสกุล อายุ 45 ปี ตำแหน่งกรรมการหมู่บ้าน เล่าว่า เมื่อครั้งอาศัยอยู่บนดอย อากาศเย็นสบาย น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ เคยคิดสมัยตอนก่อนการอพยพ หากมีใครมาจ้างเป็นเงินล้านบาทก็จะไม่อยู่ข้างล่าง แต่หลังจากอพยพลงมา ในช่วงแรกๆ หงุดหงิดอากาศร้อนมากเพราะไม่เคยชิน นอนไม่หลับ และนายวิชัย แซ่ลี เผ่าเย้า

บอกว่าสมัยอยู่บนดอย อากาศเย็นสบาย น้ำท่าอุดมสมบูรณ์ บางครั้ง 2 – 3 วันไม่อาบน้ำยังเคย ปัจจุบันลงมาอยู่ข้างล่าง อากาศร้อนมาก อาบน้ำวันละ 2 – 3 ครั้ง

4.4.2 ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายในชุมชน

ปัจจัยภายในที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้มี 4 ปัจจัยประกอบด้วย การเรียนรู้ การปรับตัว ทักษะคติ วัฒนธรรมชนเผ่า ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยดังนี้

1) การเรียนรู้

ในที่นี้ผู้วิจัยถือว่าการเปลี่ยนแปลงความรู้ ทักษะคติและความเชื่อของชาวบ้าน และชุมชนเป็นขบวนการต่อเนื่อง ผ่านตัวแปรด้านเวลา วิธีการเรียนรู้ วิธีการถ่ายทอด และการปรับตัวของบุคคล สิ่งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนประการแรก คือ วิธีการเรียนรู้ของชุมชนจากแบบดั้งเดิมเป็นแบบใหม่ หรือวิธีการผสมผสานกันระหว่างวิธีการเรียนรู้แบบเก่าและแบบใหม่ กล่าวคือ เดิมชุมชนอาศัยวิธีการเรียนรู้เพื่อการดำรงชีวิตให้อยู่รอดปลอดภัยในชีวิตป่าผ่านวิธีการปฏิบัติตามกฎประเพณีจารีตและวัฒนธรรมเดิม จากประสบการณ์ชีวิต พิธีกรรม การบอกเล่า การเฝ้าสังเกตและการกล่อมเกลางานสังคมบอกต่อกันมา ต่อมาเมื่อวิถีชีวิตทางสังคม เศรษฐกิจและการปกครองเปลี่ยนแปลงไปโดยมีโครงการอพยพจัดสรรที่ดินทำกินโดยหน่วยงานของรัฐเข้ามาดำเนินงานในชุมชนของตน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนรู้ตามวิธีการถ่ายทอดตามวิธีการของเจ้าหน้าที่ของรัฐมาใช้ คือการมีเวทีชาวบ้าน การเสวนา การฝึกอบรม ศึกษาดูงาน และแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยอาศัยสื่อการถ่ายทอดและวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย เช่น อาศัยบุคคลและเครื่องเล่นวีดิทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์และเอกสารต่าง ๆ

ผลจากการจัดเก็บข้อมูลสนามผู้วิจัยพบว่า ชุมชนมีการรับรู้เกี่ยวกับเป้าหมายของโครงการอพยพชาวเขาน้อยมาก เป็นผลจากการสนทนากลุ่ม พบว่า มีสมาชิกหลายคนไม่ทราบสาเหตุที่ถูกอพยพลงมาอยู่ข้างล่างมีเพียงการชี้แจงของเจ้าหน้าที่ป่าไม้ว่าพื้นที่ทำกินอยู่ในเขตป่าอนุรักษ์ที่เป็นประกาศพื้นที่อุทยานดอยหลวงตามกฎหมายห้ามใช้ที่ดินในพื้นที่เขตอุทยานแห่งชาติ นอกจากนั้นเจ้าหน้าที่โครงการไทย-นอร์เวย์และเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์และชี้แจงชาวบ้านว่า หากยินยอมอพยพหมู่บ้านลงมาอยู่พื้นที่ราบบริเวณที่จัดสรรให้จะได้สะดวกสบายและมีที่ดินทำกินพร้อมเอกสารสิทธิ์ ตลอดถึงได้บัตรประชาชนเป็นคนไทย

ดังนั้นชาวเขาสวนใหญ่ที่ยินยอมอพยพลงมาในพื้นที่รองรับบ้านวังใหม่สวนใหญ่มีความคาดหวังด้านการได้บัตรประชาชนมีสิทธิความเป็นคนไทยเท่าเทียมกับคนพื้นราบสามารถออกไปทำงานในตัวเมืองหรือต่างประเทศได้โดยไม่ผิดกฎหมาย

2) กระบวนการปรับตัว

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นายอุ้งสาร วงศ์ประภัสสร กล่าวว่าใน ช่วงแรกปรับตัวแทบไม่ได้ เคยคิดที่จะอพยพไปอยู่ที่อื่น ได้เดินทางไปหลายที่เพื่อจะหาที่อยู่ใหม่แต่ก็พบว่าที่อื่น ๆ ก็เป็นเขตพื้นที่อุทยานทั้งหมด และคิดว่าถ้าไปอยู่ก็จะเจอปัญหาแบบที่เป็นอยู่อีกคือต้องอพยพออกจากพื้นที่อีก และนายผัด ตาใส เล่าว่าลงมาอยู่ข้างล่างรู้สึกทำงานหนักมากขึ้น เสียเวลาไปกับการจัดระเบียบภายในบ้าน เช่นสร้างเล้าไก่ สร้างคอกหมู สมัยอยู่บนดอยสัตว์เลี้ยงสามารถปล่อย หากินเองได้บางส่วน ไม่ต้องดูแลตลอดเวลา ปัจจุบันเลี้ยงแบบเดิมไม่ได้ ต้องสร้างคอกควบคุมสัตว์เลี้ยง ถ้าปล่อยไว้ก็กลัวถูกขโมย เคยมีลูกหมูไปออกลูกในป่าแล้วลูกหมูหายหมดไม่ทราบว่ามีใครเป็นคนฆ่ากินเพราะคนอยู่หลายกลุ่ม สมัยอยู่บนดอยอยู่กลุ่มเดียวไม่มีปัญหาเรื่องการลักขโมย

3) วัฒนธรรมชนเผ่า

จากการให้สัมภาษณ์นายอุ้งสาร วงศ์ประภัสสร ผู้ใหญ่บ้าน เล่าว่าในปัจจุบันประเพณี พิธีกรรมต่าง ๆ ยังคงปฏิบัติอยู่ เหมือนเดิม ได้แก่ ตูษจีน สาตรจีน พิธีไหว้บรรพบุรุษ ปีนี้ตนเองได้ไปร่วมงานไหว้ต้นตระกูลที่อำเภอเชียงคำ ส่วนผีตระกูลเมี้ยน (ผีประจำหมู่บ้าน) ก็ยังไหว้เหมือนเดิม โดยหมอผีหมู่บ้านได้เลือกป่าบริเวณข้างโรงเรียนเป็นที่อาศัยของผีประจำหมู่บ้าน ชาวบ้านยังไหว้กันเหมือนเดิม ส่วนการแต่งกาย ทั้งผู้ชายและผู้หญิงส่วนใหญ่ก็แต่งแบบคนเมืองมาตั้งแต่อยู่บนดอยแล้วจะมีแต่งชุดประจำเผ่าก็จะแต่งกันเฉพาะงานแต่งงาน โดยเฉพาะฝ่ายหญิง ต้องสวมชุดประจำเผ่า ส่วนผู้ชายก็แต่งแบบคนเมืองแล้วมีผ้าแดงคาดอก

3.1 ประเพณีปีใหม่

ข้อมูลจากคำบอกเล่าของ นายธนะวัตร แซ่โง้ง อายุ 29 ปี กล่าวว่าในงานประเพณีปีใหม่ ยังคงมีการสืบทอดเหมือนเดิม เช่น งานปีใหม่ ถือว่าขาดไม่ได้ต้องสะเดาะเคราะห์สำหรับคนดวงไม่ดี คนที่ดวงดีอยู่แล้วก็สะเดาะให้ดวงดีมากขึ้น

3.2 ความเชื่อผี ได้แก่ การไหว้ผีประจำตระกูล(ผีบ้าน) ทุกครอบครัวจะต้องมาร่วมกันไหว้ หากใครขาดก็ต้องมีคนทำแทน การปลุกข้าวก็ต้องไหว้ฟ้าไหว้ดิน เพื่อให้ฝนตกต้องตามฤดูกาลหรือไม่ให้สัตว์ร้ายมาทำลายพืชผล สำหรับพิธีกรรมยังทำเหมือนเดิมทุกอย่าง

3.3 พิธีงานศพ

จากการสัมภาษณ์ นายชาติรี พิทยาดำรงค์ อายุ 36 ปี บอกว่า เมื่อก่อนเมื่อมีศพคนตายจะห้ามผ่านหมู่บ้าน หากจะผ่านหมู่บ้านให้อ้อมผ่านหมู่บ้าน ซึ่งชาวบ้านถือว่าเป็นสิ่งไม่ดีปมงคล แต่ในปัจจุบันเมื่อหลังอพยพมามาแล้วหมู่บ้านวังใหม่มีถนนคร่อมเส้นทาง

หลวงแผ่นดิน ลำปาง – วังเหนือ ผ่านกลางหมู่บ้านและเป็นเส้นทางที่ทุกคนต้องผ่านเข้าเมืองทำให้ปัจจุบันกฎเกณฑ์เรื่องการห้ามนำศพผ่านหมู่บ้านจึงถูกยกเลิกไป

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยสรุปได้ว่าปัจจัยภายนอกถือว่าเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงอย่างเร่งด่วนและรวดเร็ว โดยเฉพาะปัจจัยสภาพแวดล้อมที่ถูกกำหนดโดยคนภายนอกที่เข้ามาจัดการหรือจัดระเบียบชุมชน

สรุป

จากการศึกษาของผู้วิจัยในการศึกษาเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายในชุมชน อันเนื่องมาจากโครงการอพยพชาวเขาและปัจจัยภายนอกภายในที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายในชุมชนชาวเขา ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้างและการสังเกต นอกจากนี้ยังใช้การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้แบบสอบถาม และสิ่งสำคัญที่สุดของการเก็บข้อมูลครั้งนี้ ผู้วิจัยยังใช้วิธีการจัดเวทีสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อรวบรวมข้อมูลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมภายในชุมชนที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตและสิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้านวังใหม่ การจัดเวทีช่วยให้เราเก็บรวบรวมข้อมูลที่หลากหลายบางประเด็นผู้สนทนาได้ช่วยสรุปปัญหาและทำให้ผู้วิจัยวิเคราะห์ปัญหาได้ง่ายขึ้น ผลจากการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดโครงการอพยพและมีผลต่อคุณภาพชีวิต ด้านสุขภาพ พบว่าชาวบ้านได้รับการดูแลสุขภาพและเข้าถึงบริการของรัฐได้มากกว่าอดีต ในด้านการศึกษาบุตรหลานทุกคนได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมีทางเลือกในการศึกษามากขึ้นมีการส่งลูกหลานไปเรียนในเมืองลำปางและจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนรายได้และรายจ่ายนั้นชาวบ้านมีรายจ่ายมากขึ้น โดยเฉพาะค่าน้ำค่าไฟ ค่าใช้จ่ายบุตรหลานที่เรียนส่วนรายได้นั้นลดลง พบว่า ส่วนใหญ่ออกไปทำงานต่างถิ่น โดยเฉพาะค้าขายและรับจ้างและออกไปขายบริการทางเพศและด้านอาชีพ พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพนั้นยังเหมือนเดิม ส่วนใหญ่คือยังมีอาชีพทำการเกษตรและมีช่องว่างงานมาก ชาวอาชีพรองรับ ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านที่อยู่อาศัยพบว่า ชาวบ้านปลูกบ้านถาวรเป็นส่วนใหญ่ และไม่คิดรื้อร่อนไปไหนต่างจากอดีตที่พร้อมเคลื่อนย้ายครอบครัวตลอดเวลา การเปลี่ยนแปลงด้านอาหารพบว่าหลังการอพยพชาวบ้านกินอาหารแบบคนเมืองมากขึ้น แหล่งอาหารไม่เพียงพอต่อการบริโภคของชุมชน

2) การเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากโครงการอพยพและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงลักษณะการใช้ที่ดิน พบว่า ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ไม่สามารถปลูกข้าวได้ และการปลูกแบบซ้ำที่เดิมทำให้ต้องใช้ยาและสารเคมีมาก

กว่าเดิม ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านแหล่งน้ำ พบว่าแหล่งน้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค - บริโภค ขาดความสะอาดและพื้นที่กักเก็บแหล่งน้ำเกิดการตกตะกอนของดิน ตลอดจนไม่มีแหล่งน้ำทำการเกษตรได้ต้องรอฤดูฝน ทำให้มีผลกระทบด้านคุณค่าการใช้ประโยชน์ในส่วนการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐาน พบว่ามีการนำสภาพป่ามาปรับเป็นถนนเกิดการพังทลายของหน้าดินทำให้ภูมิทัศน์ไม่สวยงาม ด้านป่าไม้ พบว่า มีการนำสภาพป่าสงวนมาปรับเป็นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยทำให้สูญเสียพื้นที่ป่าธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีการบุกเบิกพื้นที่ป่าใหม่ข้างเคียงเพิ่มขึ้น

3) ปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมภายในชุมชน ด้านข้อมูลข่าวสารนั้นทำให้ชาวบ้านรับรู้ข้อมูลตลอดเวลา โดยเฉพาะเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน เช่น ราคาน้ำมัน ราคาปุ๋ย ยาฆ่าแมลง ตลอดจนข่าวสารของทางราชการ นอกจากนี้ตัวโครงการอพยพทำให้ชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิมโดยเฉพาะเรื่องการทำมาหากิน ชาวบ้านขาดการมีส่วนร่วมในโครงการและรูปแบบการพัฒนาส่วนใหญ่จะดำเนินการพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐาน และไม่ตรงตามต้องการของชาวบ้านมีแต่นโยบาย ส่วนในด้านเศรษฐกิจนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำกว่าที่เดิม และด้านสังคมความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านยังไปมาหาสู่กันเหมือนเดิมโดยเฉพาะญาติพี่น้องและเริ่มออกไปสัมพันธ์กับชุมชนข้างเคียงมากขึ้น ส่วนด้านนิเวศ ช่วงแรกของการอพยพไม่เคยชินกับอากาศร้อน ทำให้หงุดหงิดต้องปรับตัวกับสภาพแวดล้อมอย่างมาก

4) ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงสังคมภายในชุมชน ด้านการเรียนรู้ชาวบ้านส่วนใหญ่จะเรียนรู้ด้วยตัวเอง โดยการสังเกตและการจำจากการไปรับจ้างคนพื้นราบ เช่นการทำนา นอกจากนี้ได้เรียนรู้จากเพื่อนรอบข้างและจากหน่วยงานราชการเข้ามาอบรมส่งเสริมเช่นการฉีดวัคซีนสัตว์ ส่วนการปรับตัวนั้นต้องใช้เวลาในการปรับตัวยาวนาน บางคนไม่สามารถปรับตัวได้ก็ขายที่แล้วอพยพไปอยู่ที่อื่น ส่วนวัฒนธรรมชนเผ่าในในเรื่องความเชื่อส่วนใหญ่ยังไม่เปลี่ยนแปลง เช่น การไหว้ผีบรรพบุรุษ การไหว้ผีประจำหมู่บ้านหรือการไหว้ขอพรธรรมชาติคุ้มครองดูแลผลผลิต บางส่วนที่เปลี่ยนไป เช่น กฎข้อห้ามเช่นการลักขโมย และการห้ามขบวณศพผ่านหมู่บ้านได้ถูกยกเลิกไป ส่วนค่านิยมนี้เปลี่ยนไป โดยเฉพาะการแต่งกายคนสูงอายุยังแต่งกายเหมือนเดิม ส่วนเด็กและคนหนุ่มสาวนี้แต่งกายแบบคนเมืองมากขึ้นยกเว้นงานแต่งงาน